

„Вилинске песме“: анализа једног митолошког мотива на основу новијих теренских истраживања

Ана А. Плотникова

Прилог је заснован на теренским истраживањима која су била обављена 2014. године у околини Прибоја према Упитнику за проучавање културно-језичке традиције балканскословенског подручја (Плотникова 2009). Истражује се мотив кажњавања обичних људи (у епици – јунака) од стране вила. На основу поређења најновијих теренских налаза из архаичних балканскословенских зона с подацима из штампаних етнографских и фолклористичких извора из 19. и 20. века, реконструисе се узрок кажњавања (‘стрељања’), а то је кршење низа забрана које виле одређују у својим „вилинским песмама“.

Кључне речи: демонологија, „вилинске песме“, Полесје, Карпати, Прибој, западна Србија, источна Босна и Херцеговина, забране

Према теренским истраживањима из околине Прибоја код муслимана (село Калафати) верује се да виле рано ујутру седе на стенама око места на којима људи раде у гори.¹ Оне дозивају једна другу, певају и ткају, те својим песмама поучавају обичне људе правилима свакодневног понашања. „Вилинске песме“ (термин је наш – А. П.) доживљавају се као нека врста тајног знања које припада вилама и зато се на крају сваке вилинске заповести чује посебан рефрен „Чини су чини“:

Не ваља, не ваља воду на воду сипати, чини су чини;
Не ваља, не ваља ногу под ногу прати, чини су чини;
Не ваља, не ваља краву крављачом тући, чини су чини. (Учиниш сама себи да немаш млијека.)

(Хатица Алагић, село Калафати)

¹ Етнолингвистичко теренско истраживање је спроведено уз организацијску и научну помоћ директора Музеја у Пријепољу Славољуба Пушице и кустоса Љиље Љујић.

Сл. 1 – Хатица Алагић

„Вилске“ или „вилинске песме“ које експлицитно наводе забране везане за понашање људи у свакодневном животу прилично се ретко срећу код Јужних Словена. Постоји, међутим, више паралела у вези с *русалкама* из западног дела источнословенског Полесја, веома архаичног словенског ареала, као и из карпатске зоне. Руска научница Људмила Виноградова (2012: 24–26) пише да су у делу Западног Полесја, а то је волинско-ровенско-житомирски ареал (Украјина), као и у јужним регијама код Бреста у Белорусији, посведочени текстови овог посебног жанра. У Полесју се називају *русалчыны писни*, што би у преводу значило *вилинске песме*, мада се *русалка* код Источних Словена и *вила* код Јужних Словена, поред многобројних сличности, знатно разликују. Пре свега, русалке се у Полесју јављају само у одређеном временском периоду, на Духове (полес. *Русальная неделя*); потичу од душа умрлих људи; по спољашњем облику могу бити не само лепе девојке него и мале девојчице, па чак и мушкарци. То није случај с јужнословенским митолошким бићима која се у централном делу јужнословенског простора зову *виле*. Али, у „вилинским“ и „русалским“ песмама се наводи низ забрана које се односе на људе (напомињем да има и другачијих врста „русалских песама“, како ће бити показано у наставку) и оне се чак текстуално подударају. С обзиром на то да управо језички облици сведоче о архаичним слојевима народне традиције, те подударности су веома значајне за поређење словенских старина.

1. Садржај песама

Забране у „русалским“ и „вилинским“ песамама односе се на исте елементе из свакодневног живота: не сме се прати „нога под ногу“, забрањено је ударати домаће животиње појединим алаткама, пити воду из посуда које нису томе намењене итд. У Полесју су најчешће забране у вези с начином прања ногу и сејањем брашна (забрањено је сејати га директно у посуду која је намењена мешењу теста – у наћве (полес. *дежа, дижка*)), нпр.:

Нэ мџна сiяты на вiчко од дiжки мукy. [Почему?] Мyсьть, от тогџ, шо так русалкы спэвály. Жэньшчына аднá чyла, як русалкы спэвály: „Нэ бiй нiжка об нiжку, / нэ сiй мукы на дiжку, / нэ сiй мукы на дэжy, / бо я Бџговы скажy“² (ПА, Олтуш, Малоритски дистрикт, Брестовска област, записао А. В. Гура, 1985).

Я русалку самá бáчыла. Шлá я з своей мáтерью – там мы на хyторе жилы. Идем мы с мáтерью тудá... А ийх двьi нэвеличэньких... бiленькие платьячка, о так она завьэзаны под мџкшэчки [рисунок] бiле платџчки. И так о по жытэ скáчут. „Нэ тры нiжка y нiжку, / не бий косы кисткой [рукой], / не сий мyки на дежy, / бо я Бџгови скажу“ – так оны скáчуть и спивáють. И так я кажy на мáтэра: „Мáмо, а шо такџе?“ „Ой, ходi, – кáжэ, – ходi, то русалџчки“³ (ПА, село Ветли, Љубешовски дистрикт, Волинска област, записао Г. И. Берестнев, 1985).

Обично се додаје да је кршење забрана *грех* (*велики грех*), да ће русалке о томе обавестити Бога, или русалке упозоравају да неће бити летине: „Онi, кáжуть, спевáють: 'Нэ кладiтэ хлиб на дiжку, бо не бyдэ спџру'“⁴ (ПА, село Нобель, Заречњански дистрикт, Ровенска област, записао О. В. Санникова, 1984).

² Не може се сејати брашно на поклопац од наћви. [Зашто?] Може бити због тога што су тако русалке певале. Једна жена је чула како су русалке певале: „Не ударај ногу о ногу, / не сеј брашно у наћве, / не сеј брашно у наћве, / јер ћу ја Богу рећи“.

³ Ја сам русалку сама видела. Ишла сам са својом мајком – ми смо тамо у махали живели. Идемо мајка и ја тамо... А њих две невелике... беле мараме, везане на врх главе [цртеж] беле мараме. И тако по житу скачу. „Немој да тареш ногу о ногу, / не ударај косу [највероватније се мисли на оруђе, прим. А. П.] руком, / не сеј брашно у наћве, / јер ћу ја Богу рећи“ – тако оне скачу и певају. И тако ја кажем мајци: „Мама, а шта је то?“ „О, иди, каже, иди, то су русалке“.

⁴ Оне говоре, певају: „Не стављајте хлеб на наћве јер неће бити рода“.

2. Формална структура и однос према другим жанровима

Иако се називају песмама, ови текстови се изговарају као речитатив, наглас. Ритам се заснива на изосилабичким структурама и паралелној или укрштеној рими, на пример: „Не бий коња дугоу, / не мий ноги ногою...“⁵ (Овручки дистрикт, Житомирска област; Галайчук 2008: 352); „Русалки спиўають: 'Нэ сий мукў на дэгу [дежу], / бо грих бўдэ. / Нэ мый ногá об нóгу, / бо рáна бўдэ“⁶ (ПА, село Ласицк, Пински дистрикт, Брестовска област, записала О. В. Санникова); „Русáлка говóрит кумé своéй, як та еé побáчила, каже: 'Не стый кума с кумóю [так как будут сплетничать], не мый ногá с ногóю [т. е. ногу ногой, так как есть руки], бо то, кáже, грих“⁷ (ПА, село Штедрогор, Ратновски дистрикт, Волинска област, записао А. А. Архипов, 1980).

Интересантни су и други текстови који очигледно проистичу из поменутих песама у којима забране прописују виле (русалке). Прво, на сасвим другом крају полеског ареала (Черниговштина) потврђен је инверзан текст у коме се наводи/провоцира на чињење забрањених радњи: „Там русалка сидэ у Михеева орешника на березе; вона песню спивае: 'Угу-угу, обмий нóгу аб нагу“⁸ (ПА, село Пљохов, Черниговски дистрикт, Черниговска област, записала Т. Л. Ермолаева). Друго, на истом подручју где се бележе „русалске песме“, забележени су и текстови у којима неко непознато биће прети да ће обавестити русалке о кршењу забране: „Сіяты хліба нэ мóна на дижу́. Однá сіяла хлиб, а з диж́ыэ чу́е гóлос: 'Нэ сий хліба на дижу́, бо русáлкам розкажу́'. Нэ мóна на дижу́ хлиб сіяты, коб русáлки чо́гб погáного нэ пороб́ылы“⁹ (ПА, село Љубјаз, Љубешовски дистрикт, Волинска област). Дакле, овде није реч само о забрани него и о краткој говорној форми заснованој на митолошким представама.

Људмила Н. Виноградова пише да су ван Полесја „русалске песме“ бележене и у неким подољским и хуцулским селима, дакле, у карпатској зони. Тамо се срећу врло ретко, а песме у којима се износе

⁵ Не ударај коња уларом, / не пери ногу ногом.

⁶ Русалке певају: „Не сеј брашно на наћве, / јер ће бити грех. / Не миј ногу о ногу, / јер ће рана бити“.

⁷ Русалка говори својој куми како ју је видела, каже: „Не стојте кума са кумом [јер ће оговарати друге], не миј ногу ногом [јер постоје руке], јер је то, каже, грех“.

⁸ Тамо русалка седи код Михејевог лешника на брезе; она песму пева: „Уху-уху, пери ногу о ногу“.

⁹ Брашно не треба сејати на наћве. Једна је сејала брашно, а из наћви чује глас: „Не сеј брашно у наћве, јер ћу русалкама испричати“. Немој на наћве брашно сејати да не би русалке нешто погано урадиле.

забране могу да се контаминирају с другим врстама русалских песама и другим фолклорним жанровима, на пример:

Русалки виглядають як маленькі діти. Вони скачуть одна проти другої, плещуть руками та співають: „Не мий ноги об ногу, / не сій муки на діжу. / Ух, ух, солом'яний дух, дух! / Мене мати уродила, / нехрещене положила“¹⁰ (Гнатюк 2000: 130).

Додатни део у коме се говори како се русалка жали на своју судбину умрле девојчице, често се среће у „русалским песамама“, које иначе нису песме-забране, на пример у источном Полесју, за разлику од западног подручја. Како се види из примера, суштина забране чува се и овде (код Хуцула, по мишљењу Виноградове (2012)). Иначе, Владимир Хнаћук у својој књизи (Гнатюк 2000) и сам контаминира представе из различитих украјинских извора, али је следећи пример из Ивано-Франковске области (село Космач) поузданији јер се овде русалке-виле зову *лісні*:

Лісні на їх данцовищу так собі співают:

„Не мий ногу ногою
Не пий воду рукою!
Йик би не лук-чиснок
И не оделен-зілї,
Мать би сина
На сьвіт не сплodiла!“¹¹
(Шухевич 1908: 199).

У другом делу песмице говори се о уобичајним средствима одбране и чувања од митолошких бића и злих сила (бели лук и сл.).

3. „Вилинске песме“ код Јужних Словена

Код Јужних Словена „вилинске песме“ – забране (а „вилинске песме“ нису увек забране)¹², да нагласим још једном, такође нису уобичајне. Оне се, међутим, осим на истраживаном терену у околини

¹⁰ Русалке изгледају као мала деца. Оне скачу једна наспрам друге, плескају рукама и певају: „Не миј ногу о ногу, / не сеј брашно у наћве. / Ух, ух, сламнени дух, дух! / Мене је мати родила, / некрштену сахранила“.

¹¹ Лисни на свом игралишту овако певају: „Не миј ногу ногом / не пиј воду рукою! / Да нема белог лука / и магијске траве, / мајка не би сина / на свет родила!“

¹² „Вилинске песме“ могу бити и другачијег садржаја, на пример љубавног: „Tekla voda tekućica / Ispod stijene Oluje / Ja za dragim bolujem“ (Dragičević 1908: 449); уп. исто у: Ђорђевић 1953: 73.

Прибоја, срећу и у источној и средњој Босни, што је очекивано с обзиром на то да ова подручја припадају заједничком културно-језичком дијалекту. Да споменемо само неке од тих заједничких особина: летњи обичај који се изводи ради подстицања плодности, у ком важно место имају бакље *лиле* (западна Србија, северни делови Црне Горе и источна Босна и Херцеговина, делимично северна Босна); веровање у митолошку зверку/птицу звану *дрекавац* и сл. (од слов. **drek-*) (на претходно наведеним подручјима); посмртна жртва *душно*, (*но*)*душни брав* и сл. (централна и западна Србија, источна и северна Босна), као и многе друге културно-језичке црте које чине централну зону јужнословенског простора различите конфигурације (в.: Плотникова 2004).

„Вилинске песме“ у којима се износе забране (а прекршиоце би казниле виле) објавио је Томо Драгичевић у *Гласнику Земаљског музеја* 1908. Он пише да се у Власеници народ држи „вилинских правила“:

Ne meti kuću hrastićem,
Ne nosi vode na vodu,
Ne pij vode prilogom,
Ne krpi štogod ujamkom
(Dragičević 1908: 449).

У објашњењу ових забрана аутор прецизира да не треба точити свежу воду на синоћњу, не треба потрбушке лећи уз поток и тако пити (*прилогом*), не сме се нешто крпити ујамком или урезником (крајевима од основе у ткању) „*van ako se u iglu којом се šije uvuče od jednoć tri kopca, иначе би čovek bio nesretan u pazaru*“ (Dragičević 1908: 449). Ове примедбе показују да је у питању тајно знање. Ако се оно прекрши, ако се пркоси моћним вилама, може се догодити некаква несрећа. То се види и из „дешифровања“ вилинских забрана из околине Сребренице:

Ne tari se rukavom,
Ne udri konja ularom,
Ne zovi dragog imenom,
Ne udri vola teljigom,
Ne lomi pruta za plotu,
Ne drži bijela kokota
(Dragičević 1908: 450).

Овде није реч само о практичним упутствима, већ и о магијским знањима која виле дају човеку да би био напредан и срећан. Наиме, забране се тумаче овако: онај ко се трља рукавом неће имати среће онолико дуго колико је на њему та кошуља; улар води коња напред, зато кад се њиме удари, „*onda i konj i sreća (napredak) ide u nazadak*“;

бели петао доноси у кућу несрећу (Dragičević 1908: 450). Формално и експлицитно изражено обележје тајности знања (*чини су чини*) потврђује се у босанском Забрђу:

Tešo Jelić u Zabrđu, veli, da su vile pjevale:
 Ne meći nogu na nogu,
 Ne ljevaj vodu na vodu,
 Ne predi na ulomak – vreteno,
 Ne jedi nagorjelom kašikom,
 Čini su čini!
 (Dragičević 1908: 450)

Ван жанра „вилинских песама“, Мирјана Детелић примећује да вила кажњава, пре свега, „неодговарајуће понашање“, а један облик таквог понашања је „нарушавање границе њиховог домена“ (Детелић 1992: 65–66). Из Ужичког краја постоје потврде да виле кажњавају најпре оне људе који крше забране сличне онима што се изговарају у „вилинским песамама“ (Познановић 1988). Радослав Познановић у подели народних песама издваја „најстарије или митске песме“, међу којима наводи и следећу:

Вила Вилу напремас дозива:
 – Ајде, вило, да стрељамо војску!
 – Кога ћемо прво устрелити?
 – Прво ћемо сина Радована,
 Њему мајка није веровала (sic!)
 Од ујамка и од урезника...
 Понајприје Тадију дијете,
 Што га мајка није варовала
 Од урока и урезника...
 И од онога дана уторника...
 (Познановић 1988: 237).

Што се завршетка песме тиче, јасно је да је реч о томе да је код Јужних Словена (за разлику од источних и западних) уторак сматран за најнесрећнији дан у седмици (уп. срп. *умрли дани*), кад се не започињу никакви послови (детаљније в.: Толстая 1995: 456). У разјашњењу архаичних термина из ове митолошке песме Познановић примећује: „Ујамци и урезници су оно што остаје по завршеном ткању, што се одсеца и баца уз ритуал веровања да тај материјал у себи има негативну магијску моћ“ (Познановић 1988: 58). С обзиром на то да се у „вилинским песамама“ сличне забране исказују и у суседним крајевима (у Власеници: „не kрпи štogod ujamkom...“, Dragičević 1908), сасвим је логично реконструисати ове елементе митских народних представа на следећи начин: виле кажњавају управо за кршење забрана које оне

саме прописују, и то децу оних људи који те забране не поштују. Ова реконструкција се такође односи на западносрпско и источнохерцеговачко подручје.

Ако обратимо пажњу на почетак песме: „Вила Вилу напремас дозива“, видећемо да ови стихови имају велики број паралела у српској епици, и то у песмама које укључују мотиве сусрета јунака и виле (вила као помоћница јунака и вила која јунаке кажњава). Записивач наведене песме из Ужичког краја истиче да *напремас* значи да се виле дозивају „с брда на брдо“ и да је то планински предео (Познановић 1988: 58).

Низ епских песама о јунацима које се на неки начин доводе у везу с вилама садржи лексику „довикивања“ (по свој прилици с брда на брдо, ако се обраћају једна другој, или пак с брда надоле, ако се вила обраћа јунацима или раји, или исказује своје тајно знање или разлоге):

Ал' покличе пребијела вила
Са Авале изнад Биограда
(*Бој на Чачку*, Вук IV, бр. 46)

Бијела је кликовала вила
Од Јаворја зелене планине
(*Бој Морачана с Турцима*, Вук IV, бр. 49)

Док бијела покликнула вила
Из Дервиша зелене планине
(*Опет то али другачије*, Вук IV, бр. 56)

Док покликта са Јавора вила,
Виче вила у Сјенцу града
(*Чавић Мустај бег и Кара-Ђорђије*, Вук IV, бр. 38)

Но повика са планине вила,
Она зове у Српску ордију
(*Бој на Кукутници*, Вук IV, бр. 37)¹³

Употреба ове лексичке грађе у епској народној поезији (*покличе*, *покликнула*, *покликта*, *закликну*, *кликвала*, *виче*, *повика*, *завика*) упућује на велику дистанцу између виле и човека (буквално и метафорички). Она виче, кличе (дозива на неки начин) обавезно с планине/брда (а често следи и географски назив). То би такође значило да се гласни речитатив сасвим уклапа у начин на који ова бића исказују

¹³ Списак сличних примера је веома велики.

своје поруке (као што се, како је претходно напоменуто, речитативом казују и „вилинске песме“).

Сл. 2: Село Калафати код Прибоја

Брдо као део вилинског простора појављује се и у другим фолклорним жанровима, на пример у бајањима, и то као неопходан магијски почетак текста. У области између Пријепоља и Прибоја (према ауторовим теренским истраживањима из 2014), вилама се обраћају и жене у случају да се нешто лоше дешава с њиховим дететом. На сасвим обично питање: „Шта би требало радити ако дијете стално плаче?“, саговорница муслиманка, Хатица Алагић из Калафата је рекла, дозволивши да се запише реч по реч:

Једно брдо према брду,
 Друго брдо према брду,
 Треће брдо према брду... (до 9 брда),
 И за брдом јела, и под јелом – вила.
 – Вило, вилице, по Богу сестрице,
 доста плакао мој син за твојом кћери,
 одсад твоја кћер за мојим сином,
 ево ти соли и љеба, вечерај,
 а сутра доручка не чекај!

Овде се највероватније ради о магијској размени деце између виле и обичног човека, а овај мотив се на јужнословенском подручју задржао у бајањима и неким веровањима из Босне код Високог (такође код муслимана). Тамо сам имала прилике 2012. године да забележим

на терену веровања о замени јаког, доброг детета за вилско, болесно и слабо, услед чега су мајке веома пазиле да им не дође вила и не замени дете (село Гиње у Височком крају)¹⁴.

Бајање из Калафата прате уобичајени обредни поступци који појачавају ефикасност изговорених речи: износи се хлеб и со напоље и мрвице се бацају нагоре, дакле према брду, да поједу „вила и њена кћер“, а бајалица окреће своје дете три пута и три пута изговара бајање („Три пута да преврнем и да бацим да поједе вила, чоече! И њена ћер!“). У овом тексту се истиче брдо као уобичајени простор на коме бораве виле и њихова деца, а заступљени су: хлеб и со као храна митолошких бића, симболично храњење опасних надмоћних бића, употреба магијског броја три (једног од устаљених бројева у низу бајања код Јужних Словена, уп.: Раденковић 1996: 99, 122–128).

4. Закључна разматрања

Како представљена и анализирана грађа показује, постојање „вилских“ или „вилинских песама“ карактеристично је за централни јужнословенски ареал који обухвата западну Србију, северну Црну Гору, источну Босну и Херцеговину, делимично друге крајеве Босне без обзира на конфесионалну припадност јер је реч о најстаријем фолклорном фонду сачуваном у архаичним представама јужнословенских народа. Подударност текстова и њихове интенције (забрана) с полеском и карпатском грађом указује на чување мотива у другим архаичним словенским зонама, а уз то и на још једну карпатско-јужнословенску паралелу која се тиче хуцулско-западносрпско-источнобосанске везе на словенском подручју. Те се везе у народној културно-језичкој традицији могу сагледати не само у митским фолклорним мотивима и текстовима, него и у лексици из области митологије, на пример, назив *чинилица* за вештицу, *усуд* за биће које одређује судбину детету и др. Ова митолошка лексика карактеристична је за одређено подручје како у центру јужнословенског простора, тако и код Хуцула на Карпатима. Ова теренска веза потврђује нашу претпоставку о постојању другог таласа насељавања Словена на Балкан који је ишао с источногалицијског терена (уп. закључке о сличности хуцулских и

¹⁴ Уп. пак мишљење Љубинка Раденковића о накнадном карактеру постојања таквих веровања код Јужних Словена – као културне позајмице из немачке традиције код рудара у Босни или из традиција севернијих крајева (Раденковић 2002: 131). Митолошке представе словенских муслимана у Босни ипак откривају архаично порекло ових представа пошто чувају трагове паганског садржаја у народној митологији. Детаљније: Плотникова 2016: 189–203.

централноспрских језичких података Сергеја Л. Николајева на основу грађе из историјске и дијалекатске акцентуације: Николаев 2008).

Библиографија

- Виноградова, Людмила (2012). „Песни-нравоучения“, приписываемые русалкам. *Живая старина* 4, 24–28.
- Вук IV – Караџић, Вук Стефановић (1986). *Српске народне пјесме*. Књ. IV. *Сабрана дела Вука Караџића*, књ. 7. Прир. Љубомир Зуковић. Београд: Просвета.
- Галайчук, Володимир (2008). Демонологічні уявлення Середнього Полісся про русалок, *Вісник Львівського університету. Серія історична* 43, 320–381.
- Гнатюк, Владимир (2000). *Нарис української міфології*. Львів: Інститут народознавства НАНУ.
- Детелић, Мирјана (1992). *Митски простор и епика*. Београд: САНУ.
- Борђевић, Тихомир (1953). Вештица и вила у нашем народном веровању и предању. *Српски етнографски зборник LXVI. Живот и обичаји народни* 30. Београд: САНУ.
- Николаев, Сергей (2008). Балкано-карпатские изоглоссы как реликт позднепраславянского лингвистического ландшафта. Анна Плотникова (ред.). *Карпато-балканский диалектный ландшафт. Язык и культура. Вып. 1: Памяти Галины Петровны Клепиковой*. Москва: Институт славяноведения РАН, 125–138.
- ПА – Полесский архив, Институт славяноведения Российской академии наук.
- Плотникова, Анна (2004). *Этнолингвистическая география Южной Славии*. Москва: Индрик.
- Плотникова, Анна (2009). *Материалы для этнолингвистического изучения балканославянского ареала*. Москва: Индрик.
- Плотникова, Анна (2016). *Славянские островные ареалы: архаика и инновации*. Москва: Институт славяноведения РАН.
- Познановић, Радослав (1988). *Традиционално усмено народно стваралаштво Ужичког краја*. Београд: Етнографски институт САНУ.
- Раденковић, Љубинко (1996). *Народна бајања код Јужних Словена*. Београд: Балканолошки институт САНУ, Просвета.
- Раденковић, Љубинко (2002). Подметнуто дете. *Кодови словенских култура* 7, 131–139.
- Толстая, Светлана (1995). Вторник. Никита Толстой (ред.). *Славянские древности: Этнолингвистический словарь*. Том 1. Москва: „Международные отношения“, 455–458.
- Dragičević Tomo (1908). *Narodne praznovjerice. Glasnik Zemaljskog muzeja* XX(4), 449–466.

“Fairy Songs”: The Analysis of a Mythological Motif Based on the Recent Field Research

Anna A. Plotnikova

Summary

The article is based on the field research conducted in the area of Priboj (southwest Serbia) in 2014, and the questionnaire for the study of cultural-linguistic tradition of the Balkan Slavs was administered (Plotnikova 2009). The author examines the motif of fairies' punishment upon ordinary people (or heroes in epic songs). By comparing the findings from the recent field research in archaic South Slavonic areas with the data excerpted from ethnographic and folkloristic materials, published in the 19th and 20th centuries, the author reconstructs a reason for punishment (by a bow and arrow shooting), which is the transgression of a series of taboos set by fairies in their “fairy songs”.

Keywords: demonology, “fairy songs”, Polesia, The Carpathian Mountains, Priboj, southwest Serbia, east Bosnia and Herzegovina, taboos

„Песни вил“: анализ одного мифологического мотива на основе новейших полевых исследований

Анна А. Плотникова

Резюме

В основе работы лежат полевые исследования автора, которые были проведены в 2014 году в окрестностях города Прибой по вопроснику для изучения культурно-языковой традиции балканославянского ареала (Плотникова, 2009). Исследуется мотив наказания вилами „обычных людей“ (в народной эпике – героев). Сравнивая новейшие записи из архаичных балканославянских зон с уже известными сведениями из опубликованных этнографических и фольклорных источников 19-го и 20-го веков, реконструируется причина наказания („поражения стрелой“), состоящая в нарушении ряда запретов, которые вилы высказывают в своих „песнях“.

Ключевые слова: демонология, песни вил, Полесье, Карпаты, Прибой, западная Сербия, восточная Босния и Герцеговина, запреты

др Ана Аркадјевна Плотникова

Институт за славистику, Руска академија наука

Е-пошта: annaplotn@mail.ru

Примљено: 21. 11. 2018.

Прихваћено: 26. 2. 2019.